

فکری تا زهر اجمع به اصلاح دستگاه قضائی با تغییر وضع فعلی

واقتباس از روش قضائی انگلوساکسون

قسمت دوم

همچنان که در مقاله نخستین بتفصیل یاد شد یکی از اساسی ترین و بهترین اصول قضا و قطع و فصل دعاوی در دادگاههای انگلستان این است که قضاة خود را مکلف میدانند در مورد دعوائی که نزدشان مطرح شده است تا آنجا که ممکن و عملی باشد، حقیقت و واقعیت امر را تشخیص دهند و سپس قضا کنند و رای بدهند بدون اینکه لازم باشد در تشریفات رسیدگی خود را بر رعایت فلان ماده یا تبصره و ماده الحاقی فلان قانون مقید بدانند و رای خود را با آن منطبق کنند. روش آنان (مثل رویه دادگاههای فعلی ما) آن نیست که در جریان رسیدگی حکمی که میدهند، اعم از اینکه مبنی بر عدالت باشد یا نباشد، فقط قانون آئین دادرسی و تشریفات کار در آن رعایت شود تا بعنوان تخلف گرفتار کشمکش دادرسی انتظامی و تعقیب در دادگاه عالی انتظامی قضات نشوند.

بطور نمونه جریان طرح يك دعوی و محاکمه و روش قاضی دادگاه و اظهارات آزادانه او را در طرز قضا و صدور حکم نهائی ذکر کردیم و در پایان مقاله تذکار دادیم که این توضیحات راجع به طرز قضا در دادگاههای انگلستان فقط به امور حقوقی مربوط است و وعده دادیم نسبت به طرز رسیدگی به دعاوی کیفری، از زمان تشکیل پرونده

✪ آقای حسن معاصر دادستان سابق دادرسی ارتش، وکیل پایه يك دادگستری از قضات

دانشمند.

مقدماتی توسط اداره پلیس تازمان طرح دعوی در دادگاههای صلاحیتدار، مراتبی را در شماره بعد باستحضار خوانندگان برسانیم:

۱ - قبلاً باید تذکار داد که جریان دادرسی اعم از حقوقی یا کیفری در انگلستان بطرز دادرسی ما در ایران هیچ شباهت ندارد و روش قضائی انگلستان از لحاظ رسیدگی به جرایم و طرز تعقیب آنها، از همان ابتداء کار، با توجه به مندرجات گزارش پلیس که جریان واقعه را با انجام تحقیقات مقدماتی گزارش داده است، براین پایه قرارداد که قبل از هر چیز باید تشخیص داده شود که جرم انتسابی به متهم از جرایمی است که باید در مورد آن کیفرخواست صادر کرد یا بدون تهیه کیفرخواست براساس گزارش پلیس قابل رسیدگی است. بعبارت دیگر، انواع جرایم که در قانون کیفر همگانی ایران (ماده ۷ از فصل دوم) به درجات مختلف ذکر و مجازاتها برای آنها مقرر شده است، در انگلستان آنها را بطرزی دیگر تعریف و تفکیک کرده اند یعنی «جرایم قابل صدور کیفرخواست»^۱ و «جرایم غیر قابل کیفرخواست»^۲

پس از مشخص شدن این قسمت و تقدیم گزارش پلیس (حاکی از جریان واقعه با ذکر دلایل و مدارک و شهود و غیره) پرونده به دادگاه نخستین بنام «قضات تحقیق»^۳ ارسال میگردد. این دادگاه در تحقیق و کشف جرایم و تشخیص نوع جرم و ظائف و اختیارات زیاد دارد.

۲ - باوصول گزارش پلیس به دفتر «دادگاه قضات تحقیق» قبل از هر چیز این موضوع مورد توجه قرار میگیرد که آیا موضوع اتهام از نوع اول یعنی از جرایم قابل کیفرخواست است یا از نوع دوم و این دادگاه قانوناً باید برحسب مورد، خود بموضوع رسیدگی و حکم مقتضی اعم از محکومیت یا تبرئه صادر کند و حداکثر مجازاتی که این دادگاه برای جرایم غیر قابل کیفرخواست میتواند تعیین کند یکمصد پوند جریمه نقدی یا حبس است که مدت آن از شش ماه تجاوز نماید یا هر دو مجازات. رسیدگی در این دادگاه اصطلاحاً رسیدگی اختصاری^۴ نامیده میشود.

در این دادگاه نماینده ای از طرف دادستان وجود ندارد و تنها نماینده پلیس حاضر است و گزارش پلیس مطرح و مورد رسیدگی قرار میگیرد. اگر دادگاه دلائل وقوع جرم انتسابی به متهم را برای محکومیت او کافی ندانست او را تبرئه میکند بدون اینکه نماینده پلیس که وظیفه دادرسی را انجام میدهد حق پژوهشخواهی از حکم برائت متهم داشته باشد. هرگاه این دادگاه تشخیص داد که موضوع اتهام از نوع جرایم قابل کیفرخواست میباشد مکلف است وظیفه بازپرس را انجام دهد و پرونده را از هر جهت تکمیل کند و به دادگاه جنائی صلاحیتدار ارسال دارد. رسیدگی در این دادگاه که اصطلاحاً اودیلی^۵

نامیده میشود باحضور هیئت منصفه (ژوری) مرکب از دوازده تن بعمل می آید. نکته قابل توجه این است که دادگاه نخستین «قضات تحقیق» با اختیارات وسیع قانونی میتواند هم به اتهامات غیر قابل کیفر خواست و هم مقدمه به اتهامات قابل کیفر خواست رسیدگی کند. نتیجتاً در دادگاههای جنائی در مورد رسیدگی به جرایم مهم بعلت اینکه قسمت زیادی از جرایم «قابل کیفرخواست» در دادگاه قضات تحقیق سریعاً وبا استفاده از مقررات رسیدگی اختصاری خاتمه می یابد طبعاً پرونده ها متراکم نمیشود و با داشتن وقت کافی و رعایت کلیه تشریفات قانونی سریعاً خاتمه مییابد مگر اینکه پرونده دارای خصوصیات باشد که مستلزم صرف وقت بیشتر است. فقط در دو مورد دادگاه قضات تحقیق که عنوان رسیدگی اختصاری دارد نمیتواند در رسیدگی به جرایم قابل کیفرخواست مداخله و برطبق مقررات رسیدگی اختصاری، بدون رعایت شرایط ذیل، رسیدگی نماید.

الف - هرگاه موضوع اتهام به امور راجع به مقام سلطنت یا اموال عمومی مربوط باشد که در آنصورت بدون موافقت دادستان نمیتوان آن دو موضوع را در دادگاه قضات تحقیق مورد رسیدگی قرار داد.

ب - هرگاه پرونده امر بوسیله اداره دادستانی تشکیل و تعقیب شده باشد که در آنصورت هم بدون موافقت دادستان نمیتوان موضوع را در دادگاه قضات تحقیق مورد رسیدگی قرار داد.

۳ - با توجه به مقدمات بالا معلوم میشود که در انگلستان قسمت بیشتر پروندههای کیفری در همان دادگاههای نخستین بنام «قضات تحقیق» (مجیسترز کورت) مورد رسیدگی واقع و به صدور رای منتهی میشود در حالیکه مبنای پرونده فقط گزارش پلیس بوده و دادستان هم در تشکیل این پرونده دخالتی نداشته است.

از حکم دادگاه «قضات تحقیق» میتوان ظرف ۱۴ روز از تاریخ صدور حکم تقاضای بزهش، برای رسیدگی در دادگاه بالاتر نمود و این دادگاه میتواند مجازات دادگاه نخستین را اگر مقتضی دانست اضافه نموده یا تغییر دهد. ولی باید دلایل و حقایق را که مبنای حکم خود قرار داده است ذکر نماید.

حکم این دادگاه در دادگاه جنائی ایالتی (یا استان) بنام «دبویژنل کورت» قابل رسیدگی است.

از حکم این دادگاه، هرگاه موضوع فقط ایرادی مربوط به تشخیص و تطبیق نکات قانونی باشد میتوان (با اجازه همین دادگاه) به اصطلاح، «فرجامخواهی» نمود و فرجام خواهی از حکم این دادگاه هم (که خیلی نادر است) در مجلس لردها یا با اصطلاح مجلس اعیان بعمل می آید. در مجلس اعیان هم، بنا بر یک رویه سنتی و جاری، رسیدگی به چنین

موضوع فقط بوسیله آن عده از لردهائی انجام می‌گیرد که دارای سوابق حقوقی میباشند بدون اینکه سایر لردها از دخالت در این موضوع ممنوع باشند.

۴ - خصوصیات روش قضائی انگلستان که از مقررات مربوط به دادرسی کیفری نمایان بوده و قابل ذکر میباشد اجمالاً بشرح زیر است:

الف - برای کسانی که با اتهام ارتکاب جرمی تحت تعقیب قرار میگیرند تسهیلات لازم برای دفاع از خود در اختیارشان گذاشته میشود بطوریکه از این جهت در سطح مساوی با مامورین تعقیب واقع گردند.

ب - قضات برای ترتیب و نظم و انجام کار محاکمه و تعیین مجازات لازم (به تشخیص خودشان) دارای اختیاراتی زیاد میباشند تا حقیقت را درک کنند و رای بدهند.

ج - مقرراتی شدید وضع شده است که در جریان محاکمه مطلقاً هیچ نوع دخالتی در کار دادرسی بوسیله اظهار نظرهای بیمورد مطبوعات نشود و از هر نوع اظهار نظر یا خبری که در روزنامه هاراجع به جریان محاکمه منتشر شود به نحویکه ممکن است در رویه و عقیده هیئت منصفه تأثیر نماید جلوگیری گردد. این قبیل اظهار نظرهای بیمورد در کار دادرسی بعنوان «اهانت بمقام دادگاه» شناخته شده و قابل تعقیب کیفری بوده و مستلزم پرداخت جریمه و حبس خواهد بود.

د - نکته‌ای مهم که در مقررات آئین دادرسی کیفری انگلستان مخصوصاً ذکر شده این مطلب است که «دستگاه دادرسی کیفری این کشور از لحاظ اجراء عدالت مورد اعتماد کامل تمام طبقات مردم میباشد و همه کس نسبت به درستی و امانت قضات انگلیسی و اینکه مطلقاً و بی‌هیچ وجه تحت تأثیر و ارتباط و فشار مقامات رسمی یا اعمال نفوذهای فاسد دیگر قرار نمیگیرند اطمینان دارند». از لحاظ اهمیت و تأثیر این موضوع در نزد همگان این جانب همان عبارت را که ترجمه‌اش در بالا ذکر شد عیناً در اینجا نقل میکنم:

«That English Criminal Justice is sustained and pervaded by the profound confidence of all classes of population in the integrity of the English Judges, and the complete inaccessibility to official pressure or other corrupt influences.»

1_ Indictable of fencesor

2_ Non - Indictable of fences

3_ Magistrates court 4 - Summary Trial

5 - Old Bailey 6 - Divisional Court